

11/

Literární Arkádie

Opraveno a doplněno 25. 2. 2015.

11/ Literární Arkádie. Antologie starších románských literatur

Sestavil J. Prokop za odborné spolupráce J. Radimské a J. Pelána. České Budějovice: Ústav romanistiky FF Jihočeské univerzity, 2014.
Dostupné z: <<http://www.ff.jcu.cz/antologie-starsich-romanskych-literatur>>.

P/

Jacopo Sannazaro: Arkádie

(napsáno 1480-1486 a 1491-1496, vydáno tiskem 1504)

[Narodil se okolo roku 1456 v Neapoli do jedné z větví starobylé šlechtické rodiny původem z Pavie. V mladém věku ztratil otce, u humanisty Giuniana Maia studoval rétoriku a poetiku a později jej Pontano přijal do své literární akademie a vytvořil pro něj arkadické jméno Actius Syncerus. Již na sklonku svých třiceti let dokončuje první verzi své Arkádie, která koluje v opisech, a stává se tak uznávaným básníkem. To mu přináší místo u neapolského dvora krále Federika z Aragonu a z Chiaromonte, který básníkovi daruje venkovskou vilu poblíž Neapole. Po dobytí království Ludvíkem XII. Francouzským Federico odešel do Francie a Sannazaro jej následoval. Do Neapole se vrátil až po Federikově smrti a dobytí Neapolska aragonským králem Ferdinandem Katolickým v roce 1504. Do své smrti v roce 1530 pravděpodobně žil v Neapoli a věnoval se skládání latinské poezie: Elegie, Epigrammata a především slavné Eglogae piscatoriae, jimiž rozšířil pastorální tematiku na prostředí rybářů. Významnou latinskou skladbou je i jeho De partu virginis (1526), jedno z prvních humanistických náboženských děl. V závěru života však vydal tiskem i soubor svých italských petrarkistických veršů (Rime, 1530), které spolu s lyrikou Pietra Bemba formují italský a evropský petrarkismus.]

Ukázku přeložil a poznámky sestavil Jiří Pelán.

Formální charakteristika:

Epické vyprávění zasazené do prostředí prostých pastýřů s autobiografickými prvky, kterým Sannazaro imituje starší literární vzory (např. Vergiliovu Bukoliky, ale také Theokrita, Ovidia, Tibulla či Boccacciův prosimetr Ninfale d'Ameto či též jemu přisuzovanou epickou skladbu Ninfale fiesolano). Próza je doplňována verši (tzv. prosimetrum), které jsou metricky různorodé. Ekloga v této kapitole má formu sestiny. V poslední zkrácené strofě se slova vracejí nejen na konci veršů, ale i poloveršů. Deset prvních kapitol Arkádie dokončených okolo roku 1486 nejprve kolovalo v rukopisné podobě a bylo dokonce v Benátkách v roce 1501 (či 1502?) vydáno tiskem bez vědomí autora s mnoha chybami a v italštině silně ovlivněné benátštinou. Sannazaro dílo později rozšířil na 12 kapitol a ačkoli stále nebyl spokojen s definitivní podobou, roku 1504 je nechal vydat tiskem.

11/ Literární Arkádie. Antologie starších románských literatur

Sestavil J. Prokop za odborné spolupráce J. Radimské a J. Pelána. České Budějovice: Ústav romanistiky FF Jihočeské univerzity, 2014.
Dostupné z: <<http://www.ff.jcu.cz/antologie-starsich-romanskych-literatur>>.

Prolog

Vysoké a rozložitě stromy, jež příroda zasadila do strašlivých hor, jsou divákům většinou příjemnější než pěstěné dřeviny v líbezných zahradách, ošetřované znalýma rukama; a mnohem více se líbí tomu, kdo naslouchá hlasu ptáků, kteří zpívají na zelených větvích odlehlých a panenských lesů, než těch, kteří byli vycvičeni. Proto, jak soudím, lesní písně, vyřezané do drsné kůry buků, často neméně potěší toho, kdo je čte, než učené verše, zapsané na hladký papír zlacených knih; a voskované třtiny(1) pastýřů rozeznívají možná kvetoucí údolí líbeznějším zvukem než zářivé a vzácné zimostrázy(2) školných hudebníků, hlaholíci okázalými komnatami. A kdo pochybuje, že lidské mysli je milejší studánka, jež přirozeně prýští z živých kamenů(3), ověncena zelenými travinami, než všechny fontány vyrobené z bělostného mramoru a třpytící se mnohým zlatem? Jsem si jist, že nikdo. Na toto spoléhaje, budu moci tedy i já přednést uprostřed těchto pustín naslouchajícím stromům a oněm nemnoha pastýřům, které tu naleznu(4), hrubé eklogy, vzešlé z přirozeného nadšení a prosté ozdob, tak jak jsem je slyšel zpívat arkadské pastýře pod rozkošnými stíny za šplounání čirých pramenů. Těmto písním nejednou, ba tisíckrát, přemoženi jejich lahodností, pozorně naslouchali horští bohové; a něžné nymfy, zapomínajíce pronásledovat potulná zvířata, odkládaly toulce a luky k patám vysokých menalských a lykeiských(5) borovic.

Proto, mohu-li, si budu pokládat za větší čest přiložit rty k prosté šalmaji Korydonově, darované mu kdysi Dametem(6), než k flétně Palladině, jíž neblaze zpyšnělý satyr ke své škodě rozhněval Apollóna(7). Neboť je jistě lepší dobře obdělávat skromný pozemek, než zlým hospodařením nechat bédně zarůst velké pole.

(...)

Kapitola VII

Když Opico dozpíval(8) – a celá družina mu naslouchala s nemalým potěšením –, Catino se přátelsky obrátil ke mně a zeptal se, kdo jsem, odkud přicházím a proč pobývám v Arkádii(9). Načež jsem si hluboce povzdechl, a přinucen takto k hovoru, odpověděl jsem:

11/ Literární Arkádie. Antologie starších románských literatur

Sestavil J. Prokop za odborné spolupráce J. Radimské a J. Pelána. České Budějovice: Ústav romanistiky FF Jihočeské univerzity, 2014.
Dostupné z: <<http://www.ff.jcu.cz/antologie-starsich-romanskych-literatur>>.

„Nemohu, laskavý pastýři, leč s velkým pohnutím vzpomínat na uplynulá léta. Byla pro mne málo radostná, a mám-li o nich vyprávět nyní, kdy se nacházím v ještě větších nesnázích, budou pro mne znamenat jen větší trýzeň, ostřejší bolest a nezajizvenou ránu, jež přirozeně nechce, abychom se jí dotýkali. Ale protože se někdy stává, že vypovíme-li, co nás trápí, uleví se nám, řeknu vám vše.

Neapol – jak nejspíš každý z vás už mnohokrát slyšel – je nejlodnější a nejlíbeznější část Itálie. Je to přeslavné a velmi ušlechtilé město na mořském pobřeží, tak štěstí svými zbraněmi a svým písemnictvím jako patrně žádné druhé na světě. Toto město, jež vystavěl lid příšlý z Chalkidie nad dávným popelem sirény Parthenopé(10), přijalo a dosud si ponechává úctyhodné jméno té pohřbené dívky.

V tomto městě jsem se tedy narodil. Nepocházel jsem z neznámé krve, ale – snad není nevhodné to připomenout – podle toho, co jasně ukazují v nejproslulejších částech města znaky mých předků, byl jsem potomek starého a urozeného rodu, a mezi svými mladými vrstevníky jsem se netěšil zrovna nejmenší pověsti. Děd mého otce, jenž svými skutky vynikl nad ostatní šlechtické předky, přišel z předalpské Galie(11), počátky rodu však pocházejí od španělských hranic. Zbytky mé rodiny v oněch dvou místech prospívají dodnes.

Tento muž přišel do ausonského království(12) v čele mnoha bojovníků při slavném tažení Karla III.(13) a svou zdatností si vysloužil držbu starobylé Sinuessy s velkou částí Flegrejských polí spolu s malým územím při pobřeží v místě, kde bouřlivý Volturno ústí do moře, a získal také Linterno, sice odlehlé, ale slavné připomínkou svatého popele božského Africana(14); v žírné Lucanii měl navíc spolu se šlechtickým titulem mnoho zemí a hradů, jež by mu samy o sobě zajišťovaly pohodlné živobytí, jak to vyžadovalo jeho postavení. Ale Štěstěna, vždy štedrá, když dává, a mnohem méně starostlivá, když má uchovat světské statky, dopustila v průběhu času, aby po smrti krále Karla a jeho legitimního následníka Ladislava(15) přešlo pozůstalé království do rukou ženy(16). Tato žena, podněcována přirozenou vrtkavostí a nestálostí ducha, přidala ke svým velice špatným skutkům i ten, že zničila, ponížila, přivedla na mizinu a téměř dohnala k záhubě ty, jež její otec a bratr

vyznamenali nejvyššími poctami. O tom, kolik a jakých protiventství a běd zakusili můj děd a otec, by se dalo dlouho vypravovat.

Přejdu tedy k sobě, který jsem se narodil v oněch letech, kdy ctihodný věhlas vítězného krále Alfonsa Aragonského přešel z času smrtelníků do pokojnějších věků(17), a který jsem vyrůstal v chudobě – nebo, jak říkají moudří lidé, v skromných podmínkách – pod neblahými divy komet, zemětřesení, morových epidemií a krvavých bitev(18), tak jak tomu chtěly má hvězda a můj los. Když jsem dospěl do věku osmi let, počal jsem pociťovat sílu lásky. Zamiloval jsem se s větší horlivostí, než to příslušelo mým rokům, do dívky, která se mi zdála krásnější a spanilejší než kterákoli jiná a jež pocházela z urozené krve(19). Svou touhu jsem držel v tajnosti. Jí proto nic takového nepřišlo na mysl, ale dětsky si se mnou hrajíc, ze dne na den a z hodiny na hodinu stále více rozněcovala svou neobyčejnou krásou mé nitro a má láska neustále rostla. Až jsme dospěli do zralejšího věku, více nakloněnému vroucím touhám. Naše obvyklé styky však proto neustaly, naopak byly stále důvěrnější, a já stále více trpěl. A jelikož se mi zdálo, že láska, náklonnost a cit, jež mi v takové míře dávala najevo, nesměřují k tomu cíli, jež bych si přál, a protože jsem věděl, že v hrudi chovám něco jiného, co musím tajit, a poněvadž jsem neměl odvalu upřímně se jí vyznat, abych naráz nepřišel o to, co, jak se mi zdálo, jsem získal v průběhu let s velkou námahou, upadl jsem do tak těžké melancholie a do takové trýzně, že jsem nemohl ani jíst, ani spát, a podobal jsem se spíše mrtvému stínu než živému člověku.

Ona se mě mnohokrát ptala na příčinu mého zármutku, já jsem však odpovídal jen žhavými vzdechy. A jakkoli jsem se jí v duchu, na lůžku ve své světničce, chystal říci mnoho věcí, když jsem se ocitl v její přítomnosti, bledl jsem, chvěl jsem se a nedokázal jsem ze sebe vypravít slovo, takže dost možná řada těch, kdo toho byli svědky, mohli tu příčinu uhodnout. Ona však, ať už si toho díky vrozené dobrotě nevšimla, nebo její nitro bylo tak chladné, že do něho láska nemohla vstoupit, anebo možná – což je nejpravděpodobnější – byla tak moudrá, že své city dovedla skrývat lépe než já, ani skutky, ani slovy nedávala nic najevo a chovala se zcela prostoduše. A tak jsem nedokázal ani přestat ji milovat, ani jsem nebyl s to vést dále tak bědný život. Tehdy jsem se rozhodl, že sáhnu po posledním léku a odejdu ze života; a přemýšleje o vhodném způsobu, procházel jsem v duchu rozmanité a podivné okolnosti smrti. A věru bych své smutné dny skončil smyčkou, jedem anebo britkým

mečem, kdyby se ztrýzněná duše, jatá bůhvíjakou zbabělostí, nezalekla toho, po čem nejvíce toužila. Změnil jsem tedy pyšný záměr v rozumnější radu a rozhodl jsem se, že opustím Neapol a otcovský dům, doufaje, že spolu s nimi opustím i lásku a tíživé myšlenky(20).

Ale běda, dopadlo to zcela jinak, než jsem zamýšlel. Jestliže tehdy, když jsem často vídal a často mohl oslovit tu, kterou tolik miluji, jsem se pokládal za nešťastného při pouhé myšlence na to, že příčina mého utrpení jí zůstává skryta, nyní se mohu bezpochyby nazývat nejnešťastnějším ze všech lidí, neboť jsem jí nekonečně vzdálen a snad ani nemám naději, že ji někdy znovu uvidím nebo že se mi dostane zprávy, jež by mě potěšila. A zvláště je mi smutno, když si připomenu rozkoš horoucího jinošství prožitého ve své líbezné vlasti, a když si je připomenu právě zde, v pustinách Arkádie, kde – nemějte mi to za zlé – podle mého mínění nemohou s radostí přebývat ani divoké šelmy, natož mladíci vyrostlí ve vznešených městech. A kdybych nepocíťoval jinou trýzeň než duševní úzkost, jež mě neustále připoutává k různým věcem v horoucí touze znovu ji spatřit, a kdybych si už ani ve dne, ani v noci nedovedl vybavit její tvář, bylo by mé utrpení nevýslovné.

Nehledím na žádnou horu a žádný les, abych si nenamlouval, že ji tam najdu, třebaže, když o tom přemýšlím, vím, že je to nemožné. Nezaslechnu šelmu, ptáka či zašlestění větve, abych se polekaně neotočil po zvuku a nechtěl se přesvědčit, zda to ona nepřišla do těchto míst, aby viděla ten bedný život, který tu kvůli ní vedu. Podobně nic nemohu spatřit, aby to pro mne nebyl důvod vzpomenout si okamžitě a co nejvroucněji na ni. Zdá se mi, že ji volají duté sluje, prameny, údolí, hory a všechny lesy a že vysoké stromy stále zní jejím jménem. Když se pak někdy ocitnu mezi nimi a hledím na košaté jilmy ovinuté listnatou révou, hořce a s nesnesitelnou úzkostí přemítám o tom, jak zcela odlišný je můj stav od stavu těch nemyslicích stromů. Neboť ty, milované drahou révou, spočívají neustále v jejím láskyplném objetí; zatímco já, vzdálen tak ohromnou rozlohou nebes, širou zemí a tolika mořskými zálivy od předmětu své touhy, strávuji se v neustálé bolesti a slzách.

Ach, kolikrát se stalo, že vida, jak se v osamělých lesích s lahodným šepotem líbají něžní holoubci a pak toužebně odlétají do milovaného hnízda, téměř přemožen závistí jsem plakal a takto hovořil: „Ó vy šťastní, jimž je beze stínu žárlivosti dopřáno bdít i usínat v bezpečném klidu! Necht’ je dlouhá vaše

radost, necht' věčně trvají vaše lásky! Necht' jen já sám zůstanu pro všechno živé obrazem bolesti!

Často se také přihází, že když pozoruji – jak jsem tomu uvykl v těchto vašich lesích – putující stáda, vidím uprostřed žírných luk velmi vyhublého býčka, jehož slabé kosti sotva nesou vysušenou kůži. Věru naň nemohu hledět bez trpkosti a nevýslovné bolesti, neboť musím myslet na to, že táž láska je příčinou jeho i mého strastiplného života. Kromě toho mi přichází na mysl, že když jsem občas prchal z družiny pastýřů, abych o samotě lépe přemítal o svém neštěstí, vídal jsem zamilovanou jalůvku, jak sama bloumá vysokými lesy a s bučením hledá mladého býčka a jak pak znavená uléhá na říční břeh, zapomíná se pást a nevnímá padající noční temnoty. Jak mě, který snáším podobný život, drásal pohled na tu ubožačku, pochopí jen ten, kdo to sám zakusil nebo zakouší. Zaplavuje mě nevléčitelný smutek, cítím, jak veliká sebelítost stoupá z hloubi mého nitra, a není na mém těle chloupku, aby se nezježil; po zledovělých údech mi stéká úzkostný pot a mé srdce buší tak silně, že kdybych po tom netoužil, bál bych se, že ztrýzněná duše chce opustit mé tělo.

K čemu však déle vyprávět o něčem, co může být každému zjevné? Neslyším, jak mě někteří z vás nazývají ‚Sannazaro‘ (jakkoli toto příjmení moji předkové považovali za velmi čestné), aniž bych nemusel vzdychat, neboť si vzpomínám, že ona mi kdysi říkala ‚Sincero‘(21). Nenaslouchám zvuku šalmaje ani hlasu pastýře, aby mé oči neprolévaly hořké slzy, neboť si v duchu přivolávám radostné časy, kdy i já zpíval písně a verše, které jsem tenkrát skládal, a ona mě zahrnovala svrchovanou chválou. A abych nevyprávěl o každé své trýzni zvlášť, řeknu, že nic mě netěší; žádná slavnost, žádná hra nedokáže nejen probudit mé veselí, ale nedokáže ani zmenšit mé trápení. A proto prosím každého boha, aby vyslechl prosby zarmoucených a ukončil jejich bědy buď rychlou smrtí, anebo št'astným koncem.“

Na mou dlouhou řeč odpověděl Carino:

„Těžká je tvá bolest, můj Sincero. Vskutku ti nelze naslouchat bez velikého soucitu. Ale pověz, pokud ti bohové vloží do náruče vytouženou ženu, co to bylo za verše, které jsem tě před nedávnem slyšel zpívat uprostřed noci? Slova mi už vypadla z paměti, ale na nápěv si ještě pamatuji. Za odměnu ti daruji

tuto bezovou šalmaj. Její dřevo jsem získal svými vlastníma rukama v nejsráznějších horách daleko od našich vesnic. Nemyslím, že tam kdy dolehlo kokrhání ranního kohouta, aby ji zbavilo dobrého zvuku(22). Doufám, že pokud ti to osud dopřeje, budeš s ní v budoucnu opěvat lásky faunů a nymf v nejvyšším stylu(23). A jako jsi doposud své jinošství bez užitku utrácel mezi prostými lesními zpěvy pastýřů, tak strávíš šťastné mládí mezi zvučnými trubkami znamenitých básníků svého století, nikoli bez naděje ve věčnou slávu.“

A když toto řekl, zmlkl. A já se chopil důvěrně známé lyry a takto jsem začal:

SINCERO sám:

Jak noční pták, jenž nemá v lásce slunce,
já vyhledávám místa temnotemná,
když s rozbřeskem se rozjasní tvář země;
a teprve když na kraj padne večer
a všechno tvorstvo ukonejší spánek,
já procítám a pláču v pustých polích.

A když mé oči v hájích nebo v polích,
kam svými šípy nedostřelí slunce,
znavené plácem, přece sklízí spánek,
tu kruté sny a podezření temná
tak drásají mě, že se bojím večer
dát svému tělu klesnout na hrud' země.

Ó matko všeho živého, ó Země,
kéž ulehnu v tvých širých, žírných polích,
kéž oči zastře nekonečný večer
a kéž se neprobudím, dokud slunce,
jež vzývám, nerozhrne závoj temna
a neukončí tento dlouhý spánek!

Ode dne, kdy jsem očím upřel spánek,
mně lůžko nahradila holá země;
i denní záře pro mne byla temná,
jen hloží zřel jsem na rozkvetlých polích;

11/ Literární Arkádie. Antologie starších románských literatur

Sestavil J. Prokop za odborné spolupráce J. Radimské a J. Pelána. České Budějovice: Ústav romanistiky FF Jihočeské univerzity, 2014.
Dostupné z: <<http://www.ff.jcu.cz/antologie-starsich-romanskych-literatur>>.

a tam, kde druhým vycházelo slunce,
já cítil chlad a šerící se večer.

Má paní (buď jí dík!) přec jednou večer,
radostná, krásná, vstoupila v můj spánek
a potěšila srdce, jako slunce
po dešti těší vše, čím kvete země.
A pravila: „Pojď, trhej květy v polích,
vyjdi z té jeskyně, jež je tak temná!“

Pryč, trudné dumy, pryč, tušení temná,
pro něž byl život jeden dlouhý večer!
Teď rozběhnu se po veselých polích
a v hebké trávě dopřeji si spánek,
neb vím, že na šťastnější dítě země,
co svět je světem, nesvítilo slunce!

Má písni, večer spatříš vstávat slunce,
mne v lůně země, v chmurné říši temna,
dříve než v polích zkolébá mě spánek!

Poznámky k textu

- 1 Syrinx, šalmaj, Panova píšťala či flétna – typický pastýřský hudební nástroj, vyrobený ze sestupné řady rákosových třtin, navzájem splených voskem.
- 2 Flétny vyrobené ze zimostřezového dřeva.
- 3 Klasická reminiscence: „vivoque sedilia saxo“ (Vergilius, *Aeneis*, I, v. 167), „vivo...saxo“ (Ovidius, *Metamorphosae*, 5, v. 317).
- 4 Adresáty skladby jsou kolegové z neapolské Pontanovy akademie, kteří vyměnili svá občanská jména za pastýřské pseudonymy.
- 5 Menalos, Lykeios – arkádské hory, kde přebýval bůh Pan.
- 6 Pastýři z Vergiliových *Zpěvů pastýřských* (*Bucolica*). Vergilius je vedle Boccaccia (*O Ametových nymfách*) pro Sannazara hlavním referenčním textem.
- 7 Flétnu, vynález Palladin, našel satyr Marsyás a neprozřetelně vyzval k hudebnímu souboji boha Apollóna; poražen, byl za trest stažen z kůže.
- 8 Za každou kapitolou následuje pastýřská píseň. Tyto „eklogy“ mají značné různorodé metrické formy.
- 9 Teprve v polovině kapitoly vyprávějící „já“ prozrazuje svou identitu a sděluje svůj příběh.
- 10 Neapol založili řečtí kolonisté, podle tradice se původně jmenovala Parthenopé. Dostala jméno po legendární siréně, která se zabila, protože nedokázala očarovat Odyssea. Teprve poté získalo své nynější jméno (Neapolis – Nové město).
- 11 Rosso Sannazaro pocházel ze Sannazara de' Burgondi v pavijské provincii. Zemřel v roce 1404.

11/ Literární Arkádie. Antologie starších románských literatur

Sestavil J. Prokop za odborné spolupráce J. Radimské a J. Pelána. České Budějovice: Ústav romanistiky FF Jihočeské univerzity, 2014.
Dostupné z: <<http://www.ff.jcu.cz/antologie-starsich-romanskych-literatur>>.

- 12 Ausonie – Neapolsko.
- 13 Karel III. z Anjou a Drače (1345-1386), král neapolský a uherský, dobyl Neapolské království v roce 1381 na své tetě Janě Neapolské.
- 14 Scipio Africký, vítěz nad Hannibalem; zemřel v Linternu na svém kampaňském venkovském sídle.
- 15 Ladislav z Drače (1376-1414), král neapolský a uherský, jeden z posledních neapolských vládců (od roku 1386) z anjouovské dynastie.
- 16 Jana II., Ladislavova sestra.
- 17 Alfons Aragonský, vítěz nad svým rivalem Reném z Anjou, neapolský král od roku 1442, zemřel v roce 1458.
- 18 Sannazaro připomíná skutečné pohromy: mor v létě 1456, velké zemětřesení, jež postihlo jižní Itálii 4. 12. 1456. V témž roce Turci oblehli Bělehrad.
- 19 Hrdinkou této alegorické transpozice je Sannazarova láska Carmosina Bonifacio.
- 20 V letech 1467-1473 Sannazaro vskutku pobýval mimo Neapol, na salernských statcích matčiny rodiny.
- 21 Je to jediné místo v textu, kde se objevuje autorovo jméno. Azio Sincero (*Actius Sincerus*) byl Sannazarův akademický pseudonym. Azio je nejspíše zdrobnělina z Jacopo (*Jacobaccio*), Sincerus = Uprímý.
- 22 Pokud bez (chebdí) roste až tam, kam nedolehne kokrhání kohouta, nástroje z něho vyrobené mají lepší zvuk.
- 23 Je tím zřejmě naznačeno, že v budoucnosti Sannazaro zpracuje bukolickou tematiku latinsky.
- 24 Závěrečnou eklogu buď zpívá jeden pastýř, aneb se tu proplétají dva pastýřské hlasy. 7. ekloga má formu sestiny: v závěru veršů se v rámci strofy opakuje šest slov, v poslední, zkrácené strofě se tato slova vracejí ještě jednou nejen na konci veršů, ale i poloveršů.

11/ Literární Arkádie. Antologie starších románských literatur

Sestavil J. Prokop za odborné spolupráce J. Radimské a J. Pelána. České Budějovice: Ústav romanistiky FF Jihočeské univerzity, 2014.
Dostupné z: <<http://www.ff.jcu.cz/antologie-starsich-romanskych-literatur>>.

O/

Jacopo Sannazaro: Arkádie

(napsáno 1480-1486 a 1491-1496, vydáno tiskem 1504)

Ukázka převzata z: Jacopo Sannazaro, *Opere volgari*, vydal A. Mauro, Bari, Laterza, 1961. Přeložil Jirí Pelán.

Formální charakteristika:

Viz výše.

Prosa VII

Venuto Opico a la fine del suo cantare, non senza gran diletto da tutta la brigata ascoltato, Carino piacevolmente a me voltatosi, mi domandò chi e donde io era, e per qual cagione in Arcadia dimorava. Al quale io, dopo un gran sospiro, quasi da necessità constretto, così risposi: - Non posso, grazioso pastore, senza noia grandissima ricordarmi de' passati tempi; li quali avegna che per me poco lieti dir si possano, niente di meno avendoli a raccontare ora che in maggiore molestia mi trovo, mi saranno accrescimento di pena e quasi uno inacerbire di dolore a la mal saldata piaga, che naturalmente rifugge di farsi spesso toccare; ma perché lo sfogare con parole ai miseri suole a le volte essere alleviamento di peso, il dirò pure. Napoli, sì come ciascuno di voi molte volte può avere udito, è ne la più fruttifera e dilettevole parte di Italia, al lito del mare posta, famosa e nobilissima città, e di arme e di lettere

Kapitola VII

Když Opico dozpíval – a celá družina mu naslouchala s nemalým potěšením –, Catino se přátelsky obrátil ke mně a zeptal se, kdo jsem, odkud přicházím a proč pobývám v Arkádii. Načež jsem si hluboce povzdechl, a přinucen takto k hovoru, odpověděl jsem:

„Nemohu, laskavý pastýři, leč s velkým pohnutím vzpomínat na uplynulá léta. Byla pro mne málo radostná, a mám-li o nich vyprávět nyní, kdy se nacházím v ještě větších nesnázích, budou pro mne znamenat jen větší trýzeň, ostřejší bolest a nezajizvenou ránu, jež přirozeně nechce, abychom se jí dotýkali. Ale protože se někdy stává, že vypovíme-li, co nás trápí, uleví se nám, řeknu vám vše.

Neapol – jak nejspíš každý z vás už mnohokrát slyšel – je nejplodnější a nejlíbenější část Itálie. Je to přeslavné a

felice forse quanto alcuna altra che al mondo ne sia. La quale da popoli di Calcidia venuti sovra le vetuste ceneri de la Sirena Partenope edificata, prese et ancora ritiene il venerando nome de la sepolta giovene. In quella dunque nacqui io, ove non da oscuro sangue, ma, se dirlo non mi si disconviene, secondo che per le più celebri parti di essa città le insegne de' miei predecessori chiaramente dimostrano, da antichissima e generosa prosapia disceso, era tra gli altri miei coetanei gioveni forse non il minimo riputato. E lo avolo del mio padre, da la cisalpina Gallia, benché, se a' principii si riguarda, da la estrema Ispagna prendendo origine, nei quali duo luoghi ancor oggi le reliquie de la mia famiglia fioriscono, fu oltra a la nobilità de' maggiori per suoi proprii gesti notabilissimo. Il quale, capo di molta gente con la laudevole impresa del terzo Carlo ne l'ausonico regno venendo, meritò per sua virtù di possedere la antica Sinuessa, con gran parte de' campi Falerni, e i monti Massici, insieme con la picciola terra sovrapposta al lito ove il turbulento Volturno prorompe nel mare, e Linterno, benché solitario, niente di meno famoso per la memoria de le sacrate ceneri del divino Africano; senza che ne la fertile Lucania avea sotto onorato titolo molte terre e castella, de le quali solo avrebbe potuto, secondo che a la sua condizione si richiedeva, vivere abundantissimamente. Ma la Fortuna, via più liberale indonare che sollicita in conservare le mondane prosperità, volse che in discorso di tempo, morto il Re Carlo e 'l suo legittimo successore Lanzilao, rimanesse il vedovo regno in man di femina. La quale da la naturale inconstanzia e mobilità di animo incitata, agli altri suoi pessimi fatti questo aggiunse, che coloro i quali erano stati e dal

velmi ušlechtilé město na mořském pobřeží, tak šťastné svými zbraněmi a svým písemnictvím jako patrně žádné druhé na světě. Toto město, jež vystavěl lid příšlý z Chalkidie nad dávným popelem sirény Parthenopé, přijalo a dosud si ponechává úctyhodné jméno té pohřbené dívky.

V tomto městě jsem se tedy narodil. Nepocházel jsem z neznámé krve, ale – snad není nevhodné to připomenout – podle toho, co jasně ukazují v nejproslulejších částech města znaky mých předků, byl jsem potomek starého a urozeného rodu, a mezi svými mladými vrstevníky jsem se netěšil zrovna nejmenší pověstí. Děd mého otce, jenž svými skutky vynikl nad ostatní šlechtické předky, přišel z předalpské Galie, počátky rodu však pocházejí od španělských hranic. Zbytky mé rodiny v oněch dvou místech prospívají dodnes.

Tento muž přišel do ausonského království v čele mnoha bojovníků při slavném tažení Karla III. a svou zdatností si vysloužil drážbu starobylé Sinuessy s velkou částí Flegrejských polí spolu s malým územím při pobřeží v místě, kde bouřlivý Volturno ústí do moře, a získal také Linterno, sice odlehlé, ale slavné připomínkou svatého popela božského Africana; v žírné Lucanii měl navíc spolu se šlechtickým titulem mnoho zemí a hradů, jež by mu samy o sobě zajišťovaly pohodlné živobytí, jak to vyžadovalo jeho postavení. Ale Štěstěna, vždy štedrá, když dává, a mnohem méně starostlivá, když má uchovat světské statky, dopustila v průběhu času, aby po smrti krále Karla a jeho legitimního následníka Ladislava přešlo pozůstalé království do rukou ženy. Tato žena, podněcována přirozenou vrtkavostí a

padre e dal fratello con sommo onore magnificati, lei esterminando et umiliando annullò, e quasi ad estrema perdizione ricondusse. Oltra di ciò quante e quali fussen le necessitadi e gli infortunii che lo avolo e 'l padre mio soffersono, lungo sarebbe a racontare. (...)

Sincero solo:

Come notturno ucel nemico al sole,
lasso, vo io per luoghi oscuri e foschi,
mentre scorgo il dì chiaro in su la terra;
poi quando al mondo sopravien la sera,
non com'altri animai m'acqueta il sonno,
ma allor mi desto a pianger per le piagge.

Se mai quest'occhi tra boschetti o piagge,
ove no splenda con suoi raggi il sole,
stanchi di lacrimar mi chiude il sonno,
vision crude et error vani e foschi
m'attristan sì, ch'io già pavento a sera,
per tema di dormir, gittarmi in terra.

O madre universal, benigna terra,
fia mai ch'io pòsi in qua' che verdi piagge,
tal che m'addorma in quella ultima sera,
e non mi desti mai, per fin che 'l sole
vegna a mostrar sua luce agli occhi foschi
e mi risvegii da sì lungo sonno?

Dal dì che gli occhi miei sbandiro il sonno
e 'l letticiuol lasciai, per starmi in terra,
i dì seren mi fur turbidi e foschi,
campi di stecchi le fiorite piagge;
tal che quando a' mortali aggiorna il sole,
a me sì oscura in tenebrosa sera.

Madonna, sua mercé, pur una sera
gioiosa e bella assai m'apparve in sonno
e rallegrò il mio cor, sì come il sole

*nestalostí ducha, přidala ke svým velice
špatným skutkům i ten, že zničila,
ponížila, přivedla na mizinu a téměř
dohnala k záhubě ty, jež její otec a bratr
vyznamenali nejvyššími poctami. O tom,
kolik a jakých protivenství a běd zakusili
můj děd a otec, by se dalo dlouho
vypravovat. (...)*

SINCERO sám:

*Jak noční pták, jenž nemá v lásce slunce,
já vyhledávám místa temnotemná,
když s rozbrískem se rozjasní tvář země;
a teprve když na kraj padne večer
a všechno tvorstvo ukonejší spánek,
já procitám a pláču v pustých polích.*

*A když mé oči v hájích nebo v polích,
kam svými šípky nedostřelí slunce,
znavené plácem, přece sklízí spánek,
tu kruté sny a podezření temná
tak drásají mě, že se bojím večer
dát svému tělu klesnout na hruď země.*

*Ó matko všeho živého, ó Země,
kéž ulehnu v tvých širých, žírných polích,
kéž oči zastře nekonečný večer
a kéž se neprobudím, dokud slunce,
jež vzývám, nerozhrne závoj temna
a neukončí tento dlouhý spánek!*

*Ode dne, kdy jsem očím upřel spánek,
mně lůžko nahradila holá země;
i denní záře pro mne byla temná,
jen hloží zřel jsem na rozkvetlých polích;
a tam, kde druhým vycházelo slunce,
já cítil chlad a šerící se večer.*

*Má paní (buď jí díky!) přec jednou večer,
radostná, krásná, vstoupila v můj spánek
a potěšila srdce, jako slunce*

suol dopo pioggia disgombrar la terra,
dicendo a me: - Vien, cogli a le mie piagge
qualche fioretto, e lascia gli antri foschi. -

Fuggite omai, pensier noiosi e foschi,
che fatto avete a me sì lunga sera;
ch'io vo' cercar le apriche e liete piagge,
prendendo in su l'erbetta un dolce sonno;
perché so ben c'uom mai fatto di terra
più felice di me non vide il sole.

Canzon, di sera in oriente il sole
vedrai, e me sotterra ai regni foschi,
prima che 'n queste piagge io prenda
sonno.

*po dešti těší vše, čím kvete země.
A pravila: „Pojď, trhej květy v polích,
vyjdi z té jeskyně, jež je tak temná!“*

*Pryč, trudné dumy, pryč, tušení temná,
pro něž byl život jeden dlouhý večer!
Teď rozběhnu se po veselých polích
a v hebké trávě dopřeji si spánek,
neb vím, že na šťastnější dítě země,
co svět je světem, nesvítilo slunce!*

*Má písni, večer spatříš vstávat slunce,
mne v líně země, v chmurné říši temna,
dříve než v polích zkolébá mě spánek!*

Jorge de Montemayor: Los siete libros de la Diana (vydáno tiskem 1559)

[*Portugalský zpěvák, hudebník a spisovatel. Narodil se okolo roku 1520 pravděpodobně v Montemor-o-Velho poblíž Coimbrы a jméno obce přijal jako své španělské přízvisko (port. Montemor = šp. Montemayor). Nic bližšího se o jeho původu neví. Byl hudebníkem členů královské dynastie na dvorech v Portugalsku a v Kastilii. V doprovodu Filipa II., vládnoucímu zároveň Portugalsku i Španělsku, pobýval ve Flandrech a dostal se pravděpodobně až do Anglie. Později byl ve šlechtických službách ve Valencii a konec života nejspíš strávil v Itálii, neboť ve Španělských královstvích jej pro jeho náboženské básně pronásledovala Inkvizice. Zemřel okolo roku 1561.*]

Převzato z: Jorge de Montemayor, *Los siete libros de la Diana*, vyd. Asunción Rallo, Madrid, Cátedra, 1991.

Formální charakteristika:

Pastorální román ve španělštině prokládaný verši různé metrické formy (tzv. prosimetrum).

11/ Literární Arkádie. Antologie starších románských literatur

Sestavil J. Prokop za odborné spolupráce J. Radimské a J. Pelána. České Budějovice: Ústav romanistiky FF Jihočeské univerzity, 2014.
Dostupné z: <<http://www.ff.jcu.cz/antologie-starsich-romanskych-literatur>>.

Libro primero

Bajaba de las montañas de León el olvidado Sireno, a quien Amor, la fortuna, el tiempo trataban de manera que del menor mal que en tan triste vida padecía, no se esperaba menos que perderla. Ya no lloraba el desventurado pastor el mal que la ausencia le prometía, ni los temores del olvido le importunaban, porque veía cumplidas las profecías de su recelo, tan en perjuicio suyo, que ya no tenía más infortunios con que amenazarle.

Pues llegando el pastor a los verdes y deleitosos prados, que el caudaloso río Ezla, con sus aguas va regando, le vino a la memoria el gran contentamiento de que en algún tiempo allí gozado había, siendo tan señor de su libertad, como entonces sujeto a quien sin causa lo tenía sepultado en las tinieblas de su olvido. Consideraba aquel dichoso tiempo que por aquellos prados y hermosa ribera apacentaba su ganado, poniendo los ojos en solo el interés que de traerle bien apacentado se le seguía; y las horas que le sobraban gastaba el pastor en solo gozar del suave olor de las doradas flores, al tiempo que la primavera, con las alegres nuevas del verano, se esparce por el universo, tomando a veces su rabel, que muy pulido en un zurrón siempre traía; otras veces una zampoña, al son de la cual componía los dulces versos con que de las pastoras de toda aquella comarca era loado. No se metía el pastor en la consideración de los malos o buenos sucesos de la fortuna, ni en la mudanza y variación de los tiempos, no le pasaba por el pensamiento la diligencia y codicias del ambicioso cortesano, ni la confianza y presunción de la dama celebrada por solo el voto y parecer de sus apasionados; tampoco le daba pena la hinchazón y descuido del orgulloso privado: en el campo se crió, en el campo apacentaba su ganado, y así no salían del campo sus pensamientos, hasta que el crudo amor tomó aquella posesión de su libertad, que él suele tomar de los que más libres se imaginan.

Venía, pues, el triste Sireno los ojos hechos fuentes, el rostro mudado, y el corazón tan hecho a sufrir desventuras, que si la fortuna le quisiera dar algún contento, fuera menester buscar otro corazón nuevo para recibirle. El vestido era de un sayal tan áspero como su ventura, un cayado en la mano, un zurrón del brazo izquierdo colgando.

Arrimose al pie de una haya, comenzó a tender sus ojos por la hermosa ribera hasta que llegó con ellos al lugar donde primero había visto la hermosura, gracia, honestidad de la pastora Diana, aquella en quien Naturaleza sumó todas las perfecciones que por muchas partes había repartido. Lo que su corazón sintió imagínelo aquel que en algún tiempo se halló metido entre memorias tristes. No pudo el desventurado pastor poner silencio a las lágrimas, ni excusar los suspiros que del alma le salían, y volviendo los ojos al cielo, comenzó a decir de esta manera:

-¡Ay memoria mía, enemiga de mi descanso!, ¿no os ocuparais mejor en hacerme olvidar

disgustos presentes que en ponerme delante los ojos contentos pasados? ¿Qué decís memoria? Que en este prado vi a mi señora Diana, que en él comencé a sentir lo que no acabaré de llorar, que junto a aquella clara fuente, cercada de altos y verdes alisos, con muchas lágrimas algunas veces me juraba que no había cosa en la vida, ni voluntad de padres, ni persuasión de hermanos, ni importunidad de parientes que de su pensamiento la apartase; y que cuando esto decía salían por aquellos hermosos ojos unas lágrimas, como orientales perlas, que parecían testigo de lo que en el corazón le quedaba, mandándome, so pena de ser tenido por hombre de bajo entendimiento, que creyese lo que tantas veces me decía. Pues espera un poco, memoria, ya que me habéis puesto delante los fundamentos de mi desventura (que tales fueron, pues el bien que entonces pasé fue principio del mal que ahora padezco), no se os olviden, para templarme este descontento, de ponerme delante los ojos uno a uno los trabajos, los desasosiegos, los temores, los recelos, las sospechas, los celos, las desconfianzas, que aún en el mejor estado no dejan al que verdaderamente ama. ¡Ay memoria, memoria, destructora de mi descanso! ¡Cuán cierto está responderme que el mayor trabajo, que en estas consideraciones se pasaba, era muy pequeño en comparación del contentamiento que a trueque de él recibía! Vos, memoria, tenéis mucha razón, y lo peor de ello es tenerla tan grande.

Y estando en esto, sacó del seno un papel donde tenía envueltos unos cordones de seda verde y cabellos (¡y qué cabellos!), y poniéndolos sobre la verde hierba, con muchas lágrimas sacó su rabel, no tan lozano como lo traía al tiempo que de Diana era favorecido, y comenzó a cantar lo siguiente:

«Cabellos, ¡cuánta mudanza
he visto después que os vi,
y cuán mal parece ahí
esa color de esperanza!
Bien pensaba yo, cabellos
(aunque con algún temor)
que no fuera otro pastor
digno de verse cabe ellos.

¡Ay cabellos, cuántos días
la mi Diana miraba,
si os traía, o si os dejaba,
y otras cien mil niñerías!
¡Y cuántas veces llorando,
ay lágrimas engañosas,
pedía celos, de cosas
de que yo estaba burlando!

Los ojos que me mataban,
decí, dorados cabellos,
¿qué culpa tuve en crearlos,
pues ellos me aseguraban?
¿No visteis vos que algún día
mil lágrimas derramaba,
hasta que yo le juraba
que sus palabras creía?

¿Quién vio tanta hermosura
en tan mudable sujeto,
y en amador tan perfecto,
quién vio tanta desventura?
¡Oh cabellos!, ¿no os corréis
por venir de a do viniste,
viéndome como me viste,
en verme como me veis?

Sobre el arena sentada
de aquel río, la vi yo,
do con el dedo escribió:
"Antes muerta que mudada".
¡Mira el amor lo que ordena,
que os viene a hacer creer
cosas dichas por mujer,
y escritas en el arena!»

(...)

Honoré d'Urfé: L'Astrée

(vydáno tiskem 1607-1633)

[*Narodil se v Marseille v roce 1567 jako druhorozený syn do vznešené šlechtické rodiny spřízněné se savojskou dynastií. Studoval v jezuitské koleji (latinské gymnázium vedené jezuitským řádem) a v době náboženských válek stál na straně katolické Ligy. Oženil se s bývalou manželkou svého bratra (bratřův svazek byl dříve anulován). A vedle vojenských a politických aktivit se věnoval literatuře.*

11/ Literární Arkádie. Antologie starších románských literatur

Sestavil J. Prokop za odborné spolupráce J. Radimské a J. Pelána. České Budějovice: Ústav romanistiky FF Jihočeské univerzity, 2014.
Dostupné z: <<http://www.ff.jcu.cz/antologie-starsich-romanskych-literatur>>.

Složil pastorální báseň La sireine, spis o platonické lásce Épitres morales (1603), nedokončený brdinský epos na oslavu Savojské dynastie, La Savoysiade (1609) a okolo roku 1606 zakládá s přáteli první učenou společnost v Savojsku, l'Académie florimontane. Znáám je především svým pastorálním preciozním románem Astréa, jehož první čtyři knihy vyšly tiskem mezi roky 1607 až 1627 a který nedokončil. Čtvrtou část románu dopsal jeho sekretář Balthazar Baro, jenž později vydal své vlastní pokračování. D'Urfé je také autorem pastorálního dramatu La Sylvanire ou la Morte-vive napsaného v roce 1625, v roce autorovy smrti..]

Převzato z: Honoré d'Urfé, *L'Astrée*, vydal Hughes Vaganay, Lyon, P. Masson, 1925, s. 5-15.

Formální charakteristika:

Pastorální román, verše jsou přítomny jen sporadicky.

L'Autheur à la Bergere Astrée

Il n'y a donc rien, ma Bergere, qui te puisse plus longuement arrester pres de moy ? Il te fasche, dis-tu, de demeurer plus long temps prisonniere dans les recoins d'un solitaire Cabinet, & de manger ainsi ton âge inutilement. Il ne sied pas bien, mon cher enfant, à une fille bien née de courre de cette sorte, & seroit plus à propos que te renfermant ou parmy des chastes Vestales, ou dans les murs privez des affaires domestique tu laissasses doucement couler le reste de ta vie, car entre les filles celle-là doit estre la plus estimée dont l'on parle le moins. Si tu sçavois quelles sont les peines & difficultez qui se rencontrent le long du chemin que tu entreprends, quels monstres horribles y vont attendants les passants pour les devorer, & combien il y en a eu peu qui ayent raporté du contentement de semblable voyage, peut-estre t'arresterois-tu sagement, où tu as esté si longuement & doucement cherie. Mais ta jeunesse imprudente & qui n'a point d'experience de ce que je te dis, te figure peut-estre des gloires & des vanitez qui produisent en toy ce desir. Je voy bien qu'elle te dit que tu n'és pas si desagreceable, ny d'un visage si estrange, que tu ne puisses te faire aymer à ceux qui te verront : Et que tu ne seras pas plus mal receuë du general que tu l'as esté des particuliers qui t'ont desja veuë. Je le souhaitterois, ma Bergere, & avec autant de desir que toy, mais bien souvent l'amour de nous-mesme nous deçoit, & nous opposant ce verre devant les yeux, à travers nous fait voir tout ce qui est de nous beaucoup plus avantageux qu'il n'est pas. Toutesfois, puis que ta resolution est telle, & que si je m'y oppose tu me menasses d'une pronte desobeissance, ressouvienst-toy pour le moins que ce n'est point par volonté, mais par tolerance que je te le permets. Et pour à ton despart te laisser quelques arres de l'affection paternelle que je te porte, mets bien en ta memoire ce que je te vas dire. Si tu tombes entre les mains de ceux qui ne voyent rien d'autrui que pour y trouver sujet de

s'y desplaire, & qu'ils te reprochent que tes Bergers sont ennuyeux, responds leur qu'il est à leur choix de les voir ou ne les voir point, car encor que je n'aye pû leur oster toute l'incivilité du village, si ont ils cette consideration de ne se presenter jamais devant personne qui ne les appelle. Si tu te trouves parmi ceux qui font profession d'interpreter les songes, & decouvrir les pensées plus secrettes d'autrui, & qu'ils assurent que Celadon c'est un tel homme, & Astrée une telle femme, ne responds rien à eux, car ils sçavent assez qu'ils ne sçavent pas ce qu'ils disent, mais supplie ceux qui pourroient estre abusez de leurs fictions, de considerer que si ces choses ne m'importoient point, je n'eusse pas pris la peine de les cacher si diligemment, & si elles m'important, j'aurois eu bien peu d'esprit de les avoir voulu dissimuler & ne l'avoir sçeu faire.

(...)

Que si vos conceptions & paroles estoient veritablement telles que celles des Bergeres ordinaires, ils auroient aussi peu de plaisir de vous escouter, que vous auriez beaucoup de honte à les redire. Et qu'outre cela, la plupart de ta troupe est remplie d'Amour, qui est, comme dit Platon, un ravissement qui esleve les esprits abaissez, & éveille les endormis : Et que ce mesme Amour dans l'Aminte fait bien paroistre qu'il change & le langage & les conceptions, quand il dit.

Queste selve hoggi raggionar d'Amore
S'udranno in nova guisa, e ben parette
Che la mia deità sia qui presente
In se medesima, non ne' suoi ministri
Spirerò nobil senza a' rozi petti
Radolcirò de le lor lingue il suono.

Mais ce qui m'a fortifié davantage en l'opinion que j'ay que mes Bergers & Bergeres pouvoient parler de cette sorte sans sortir de la bien-seance des Bergers, a esté que j'ay veu ceux qui en representent sur les Theatres ne leur faire pas porter des habits de bureau, des Sabots ny des accoustrements malfaits, comme les gens de village les portent ordinairement : au contraire, s'ils leur donnent une houlette à la main, elle est peinte & dorée, leurs jupes sont de taffetas, leur pannetiere bien trousseée, & quelquesfois faite de toile d'or ou d'argent, & se contentent pourveu que l'on puisse reconnoistre que la forme de l'habit a quelque chose de Berger. Car s'il est permis de desguiser ainsi leur personnage, eux qui particulierement font profession de représenter chaque chose le plus au naturel, que faire se peut, pourquoy ne m'en sera-t'il permis autant, puis que je ne represente rien à l'œil, mais à l'ouye seulement, qui n'est pas un sens qui touche si vivement l'ame.

Voila, ma Bergere, de quoy je te veux advertir pour ce coup, à fin que s'il est possible tu raportes quelque contentement de ton voyage. Le Ciel te le rende heureux, & te donne un si bon Genie, que tu me survives autant de siecles, que le sujet qui t'a fait naistre me survivra en m'accompagnant au cercueil.

Première partie. Livre I

Aupres de l'ancienne ville de Lyon, du costé du Soleil couchant, il y a un país nommé Forests, qui en sa petitesse contient ce qui est de plus rare au reste des Gaules : Car estant divisé en plaines & en montagnes, les unes & les autres sont si fertiles, & scituées en un air si temperé, que la terre y est capable de tout ce que peut desirer le laboureur. Au cœur du país est le plus beau de la plaine, ceinte comme d'une forte muraille des monts assez voisins, & arrousée du grand fleuve de Loyre, qui prenant sa course assez pres de là, passe presque par le milieu, non point encor trop enflé ny orgueilleux, mais doux & paisible. Plusieurs autres ruisseaux en divers lieux la vont baignant de leurs claires ondes : mais l'un des plus beaux est Lignon, qui vagabond en son cours, aussi bien que douteux en sa source, va serpentant ceste plaine depuis les hautes montagnes de Cervieres & de Charmasel, jusques à Feurs, où Loyre le recevant, & luy faisant perdre son nom propre, l'emporte pour tribut à l'Ocean.

Or sur les bords de ces delectables rivieres on a veu de tout temps quantité de Bergers, qui pour la bonté de l'air, la fertilité du rivage, & leur douceur naturelle, vivent avec autant de bonne fortune, qu'ils recognoissent peu la fortune. Et croy qu'ils n'eussent deu envier le contentement du premier siecle ; si Amour leur eust aussi bien permis de conserver leur felicité, comme le Ciel leur en avoit esté veritablement prodigue. Mais endormis en leur repos ils se sousmirent à ce flatteur enfant de l'oysiveté, qui tost apres changea son autorité en tyrannie. Celadon fut un de ceux qui plus vivement la ressentirent, esprits tellement des perfections d'Astrée, que la haine de leurs parents ne peut l'empescher de se perdre entierement en elle. Il est vray que si en la perte de soy-mesme on peut faire quelque acquisition ; dont on se doit contenter, il se peust dire heureux de s'estre perdu si à propos pour gagner une chose de tant de valeur : car la belle Astrée asseurée de son amitié, ne voulut que l'ingratitude en fust le payement, ains plustost une reciproque affection, avec laquelle elle recevoit son amitié & ses services. De sorte que si l'on veit depuis quelque changement entre-eux, il faut croire que le Ciel le permit, seulement pour faire paroistre que "rien n'est constant que l'inconstance durable, mesme en son changement". Car ayant vescu bien-heureux l'espace de trois ans, lors que moins ils craignoient le fascheux accident qui leur arriva, ils se virent poussez par les trahisons de Semyre, aux plus profondes infortunes de l'Amour : d'autant que Celadon desireux de cacher son affection, pour decevoir l'importunité de leurs parents, qui d'une haine entre-eux vieillie, interrompoient par toutes sortes d'artifices leurs desseins amoureux, s'efforçoit de monstrier que la recherche qu'il faisoit de ceste Bergere estoit plustost commune que particuliere. Ruze vrayement assez bonne, si Semyre ne l'eust point malicieusement desguisée, fondant sur cette dissimulation la trahison dont il deçeut Astrée, & qu'elle paya depuis avec tant d'ennuis, de regrets & de larmes.

Madeleine de Scudéry: Clélie, histoire romaine

(vydáno tiskem 1654-1660)

[.]

Převzato z: Madeleine de Scudéry, *Clélie, histoire romaine*, kniha I, Paris, 1660 (Slatkine Reprints, Ženeva, 1973, s. 399-405). [Citováno 24. 2. 2015.]

Dostupné z: <<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k7916q.r=.langFR>>.

Formální charakteristika:

Rozsáhlý preciozní román v próze výjimečně prokládané verši či krátkými dopisy (zde nazývanými billets). Kuriozní pasáž popisující symboliku Carte de Tendre se nachází v druhé polovině I. knihy. Součástí původního vydání byla i rytina mapy. Její facsimilie je dostupná z: <http://fr.wikisource.org/wiki/ Carte_de_Tendre>. Text uvádíme v původním pravopise, pouze znak [nabrazujeme znakem s.

Vous vous souvenez sans doute bien, madame, qu'Herminius avoit prié Clelie de luy enseigner par où l'on pouvoit aller de Nouvelle-Amitié à Tendre : de sorte qu'il faut commencer par cette premiere ville qui est au bas de cette Carte, pour aller aux autres ; car afin que vous compreniez mieux le dessein de Clelie, vous verrez qu'elle a imaginé qu'on peut avoir de la tendresse pour trois causes différentes ; ou par une grande estime, ou par reconnoissance, ou par inclination ; & c'est ce qui l'a obligée d'establir ces trois Villes de Tendre, sur trois rivieres qui portent ces trois noms, & de faire aussi trois routes différentes pour y aller. Si bien que comme on dit Cumes sur la Mer d'Ionie, & Cumes sur la Mer Tyrrhene, elle fait qu'on dit Tendre sur Inclination, Tendre sur Estime, & Tendre sur Reconnoissance. Cependant comme elle a présupposé que la tendresse qui naist par inclination, n'a besoin de rien autre chose pour estre ce qu'elle est, Clelie, comme vous le voyez, Madame, n'a mis nul village le long des bords de cette riviere, qui va si vite, qu'on n'a que faire de logement le long de ses rives, pour aller de Nouvelle Amitié à Tendre. Mais, pour aller à Tendre sur Estime, il n'en est pas de mesme : car Clelie a ingénieusement mis autant de villages qu'il y a de petites & de grandes choses, qui peuvent contribuer à faire naistre par estime, cette tendresse dont elle entend parler. En effet vous voyez que de Nouvelle Amitié on passe à un lieu qu'on appelle Grand Esprit, parce que c'est ce qui commence ordinairement l'estime ; ensuite vous voyez ces agréables Villages de Jolis Vers, de Billet galant, & de Billet doux, qui sont les opérations les plus ordinaires du grand esprit dans les commencements d'une amitié. Ensuite pour faire un plus grand progres dans cette route, vous voyez Sincérité, Grand Cœur, Probité, Générosité, Respect, Exactitude, & Bonté, qui est tout contre Tendre : pour faire connoistre qu'il ne peut y avoir de véritable estime sans bonté : & qu'on ne peut arriver à

11/ Literární Arkádie. Antologie starších románských literatur

Sestavil J. Prokop za odborné spolupráce J. Radimské a J. Pelána. České Budějovice: Ústav romanistiky FF Jihočeské univerzity, 2014.

Dostupné z: <<http://www.ff.jcu.cz/antologie-starsich-romanskych-literatur>>.

Tendre de ce costé là, sans avoir cette précieuse qualité. Apres cela, Madame, il faut s'il vous plaist retourner à Nouvelle Amitié, pour voir par quelle route on va de là à Tendre sur Reconnoissance. Voyez donc je vous en prie, comment il faut d'abord aller de Nouvelle Amitié à Complaisance : ensuite à ce petit Village qui se nomme Soumission ; & qui en touche un autre fort agréable, qui s'appelle Petits Soins. Voyez, dis-je, que de là, il faut passer par Assiduité, pour faire entendre que ce n'est pas assez d'avoir durant quelques jours tous ces petits soins obligeans, qui donnent tant de reconnoissance, si on ne les a assidûment. Ensuite vous voyez qu'il faut passer à un autre village qui s'appelle Empressement : & ne faire pas comme certaines gens tranquiles, qui ne se hastent pas d'un moment, quelque priere qu'on leur face : & qui sont incapables d'avoir cet empressement qui oblige quelques fois si fort. Apres cela vous voyez qu'il faut passer à Grands Services : & que pour marquer qu'il y a peu de gens qui en rendent de tels, ce village est plus petit que les autres. Ensuite, il faut passer à Sensibilité, pour faire connoistre qu'il faut sentir jusques aux plus petites douleurs de ceux qu'on aime. Apres il faut, pour arriver à Tendre, passer par Tendresse, car l'amitié attire l'amitié. Ensuite il faut aller à Obéissance : n'y ayant presque rien qui engage plus le cœur de ceux à qui on obéit, que de le faire aveuglément : & pour arriver enfin où l'on veut aller, il faut passer à Constante Amitié, qui est sans doute le chemin le plus seur, pour arriver à Tendre sur Reconnoissance. Mais, Madame, comme il n'y a point de chemins où l'on ne se puisse esgarer, Clelie a fait, comme vous le pouvez voir, que ceux qui sont à Nouvelle Amitié, prenoient un peu plus à droit, ou un peu plus à gauche, ils s'esgareroient aussi ; car si au partir du Grand Esprit, on alloit à Négligence, que vous voyez tout contre sur cette Carte ; qu'ensuite continuant cet esgarement, on allast à Inesgalité ; de là à Tiédeur ; à Légereté ; & à Oubly ; au lieu de se trouver à Tendre sur Estime, on se trouveroit au Lac d'Indifférence que vous voyez marqué sur cette Carte ; & qui par ses eaux tranquiles représente, sans doute fort juste, la chose dont il porte le nom en cet endroit. De l'autre costé, si au partir de Nouvelle Amitié, on prenoit un peu trop à gauche & qu'on allast à Indiscrétion, à Perfidie, à Orgueil, à Médisance, ou à Meschanceté ; au lieu de se trouver à Tendre sur Reconnoissance, on se trouveroit à la Mer d'Inimitié, où tous les vaisseaux font naufrage ; & qui par l'agitation de ses vagues, convient sans doute fort juste avec cette impétueuse passion, que Clelie veut représenter. Ainsi elle fait voir par ces routes différentes, qu'il faut avoir mille bonnes qualitez pour l'obliger à avoir une amitié tendre ; & que ceux qui en ont de mauvaises, ne peuvent avoir part qu'à sa haine, ou à son indifférence. Aussi cette sage fille voulant faire connoistre sur cette Carte qu'elle n'avoit jamais eu d'amour, qu'elle n'auroit jamais dans le cœur que de la tendresse, fait que la Riviere d'Inclination se jette dans une mer qu'on appelle la Mer Dangereuse ; parce qu'il est assez dangereux à une femme, d'aller un peu au delà des dernieres bornes de l'Amitié ; & elle fait ensuite qu'au delà de cette Mer, c'est ce que nous appelons Terres Inconnuës, parce qu'en effet nous ne sçavons point ce qu'il y a, & que nous ne croyons pas que personne ait esté plus loin qu'Hercule ; de sorte que de cette façon elle a trouvé lieu de faire une agréable morale d'amitié, par un simple jeu de son esprit ; & de faire entendre d'une maniere assez particuliere, qu'elle n'a point eu d'amour, & qu'elle n'en peut avoir.

B/

- D'URFÉ, Honoré, *Deux visages de l'Astrée. Édition critique et analytique de L'Astrée d'Honoré d'Urfé* [digitální edice online], vydala Eglal Henein, Tufts University, USA. [Citováno 10. 9. 2014.] Dostupné z: <<http://astree.tufts.edu>>.
[Dokončena zatím pouze edice první a druhé části díla.]
- D'URFÉ, Honoré, *L'Astrée*, Paříž, T. Du Bray, 1612 [facsimile vydání online], Gallica, Bibliothèque numérique. [Citováno 10. 9. 2014.] Dostupné z: <<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k1191689>>.
- D'URFÉ, Honoré, *L'Astrée* (vyd. 1607) [digitální edice online], řídí Reinhard Krüger, Universität Stuttgart, 2006-2007. [Citováno 10. 9. 2014.] Dostupné z: <<http://www.uni-stuttgart.de/romlit/forschung/astree/>>.
[Jediná edice všech šesti částí díla dostupná online.]
- D'URFÉ, Honoré, *Le Règne d'Astrée* [digitální edice románu L'Astrée online], řídí Delphine Denis, Université de Paris-Sorbonne. [Citováno 10. 9. 2014.] Dostupné z: <<http://www.astree.paris-sorbonne.fr>>.
[Dokončena zatím pouze edice první a druhé části díla.]
- MONTEMAYOR, Jorge, *Los siete libros de Diana* [facsimile vydání online]. Lisboa, vendese en Lixboa em casa de Francisco Grapheo, 1565. [Citováno 15. 11. 2014.] Dostupné z: <<http://purl.pt/23023>>.
- SCUDÉRY, Madeleine de, *Clélie, histoire romaine*, sv. 1-10, Paris, 1658-1662. Slatkine reprint, 1973 [facsimile vydání online]. Gallica, Bibliothèque numérique. [Citováno 24. 2. 2015.] Dostupné z: <http://gallica.bnf.fr/Search?adva=1&adv=1&tri=&t_relation=%22cb35108853z%22&lang=fr>.